Jussi Lahtinen

Tarkastelussa suomalaiset lähiöt

Sosiaalityön erikoisalaprofessori (emerita), sosiaalineuvos Irene Roivainen väitteli vuonna 1999 Helsingin Sanomien lähiökuvastosta. Vuonna 2026 hän palasi teeman ääreen tietokirjassaan Koti lähiössä.

Lähiökeskustelu on suomalaisen lähihistorian klassikko. Kantakaupunkien ulkopuoliset ”satelliittikaupungit” ovat herättäneet vilkasta julkista keskustelua aina 1950-luvulta asti, ja akateemisen tutkimuksen kohteeksi ne ovat nousseet 1980-luvulta alkaen.[1] Vuonna 2026 teemaan tarttui lähiötutkimuksen veteraani, sosiaalityön erikoisalaprofessori (emerita) Irene Roivainen.

Irene Roivaisen väitöskirja *Sokeripala metsän keskellä – lähiö sanomalehden konstruktiona* (1999) on keskeinen osa suomalaista lähiötutkimusta.[2] Tätä ennen Roivainen oli käsitellyt lähiöitä muun muassa Riitta Eskelisen kanssa tehdyssä gradussaan (1987) ja lisensiaatintutkimuksessaan (1993), mutta väitöskirjan jälkeen teema ei enää ole ollut tuotteliaan – vuonna 2019 eläköityneen – tutkijan töiden keskiössä. Vuoden 2026 vertaisarvioitu tietokirja *Koti lähiössä* (SopHi) onkin Roivaiselle tietynlainen paluu juurille.

Roivainen kertoo *Kulttuuritoimitus*-verkkomedian haastattelussa ottaneensa *Koti lähiössä* -teoksessaan vapauden rikkoa tutkimuksen teon sääntöjä. ”En ole kerännyt edustavaa tutkimusjoukkoa, analysoinut ja jäsentänyt huolellisesti tutkimusaineistoa, vaan olen välittänyt eri kertojien näkemyksiä sellaisenaan”, hän kuvaa. Samalla Roivainen toteaa teoksen olevan ”häpeilemättömästi henkilökohtainen”.[3] *Koti lähiössä* onkin mielenkiintoinen akateemisen kirjallisuuskatsauksen, haastattelututkimuksen ja omakohtaisten kokemusten hybridi. Roivainen on tehnyt tutkimusta varten myös kevyttä analyysiä uusien media-aineistojen avulla jatkaen näin väitöskirjansa linjoilla.

Tässä tekstissä käyn läpi suomalaisten lähiöiden historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta Roivaisen uutuusteoksen viitekehyksessä. Toisin sanoen tavoitteena on yhden kohdeteoksen kautta tarkastella laajemmin yhtä yhteis-

© Jussi Lahtinen
LÄHIHISTORIA vol. 5 (2026, issue 2), 132–146. https://doi.org/10.61559/lh.189231
This work is licensed under Creative Commons CC-BY-NC-ND 4.0 International License.

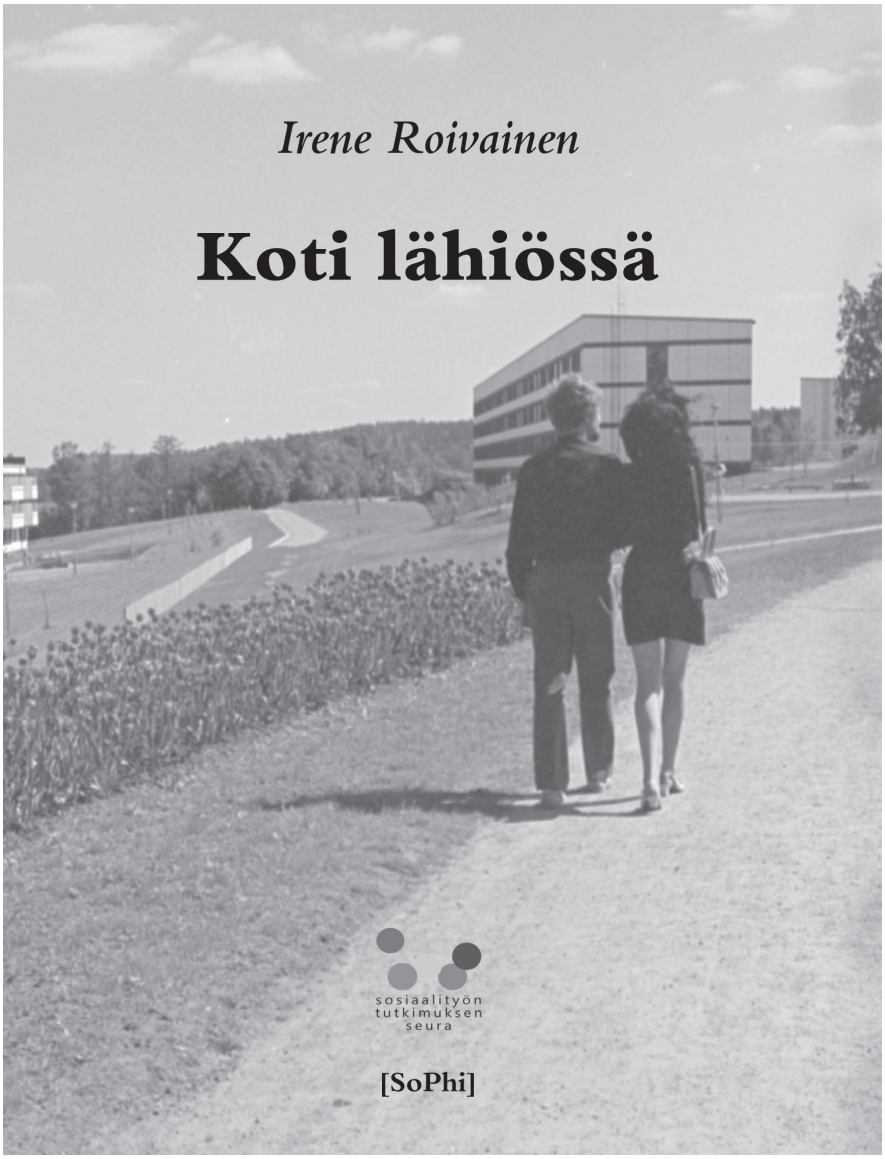

Kuva 1. *Koti lähiössä -teoksen kansikuva.*

kunnallisesti merkittävää ilmiötä eli lähiöelämää. Tekstin inspiraationa toimii perinteikkäiden angloamerikkalaisten aikakauslehtien *The New York Review of Books* ja *London Review of Books* tapa yhdistää kirja-arvio laajempaan esseistiseen yhteiskunnalliseen pohdintaan. Toivon, että tekstini osaltaan kannustaa myös muita kokeilemaan kyseistä tekstiformaattia Suomessa.

Lähiöiden historiaa

Koti lähiössä -teoksen kenties viitatuin osa tulee olemaan ensimmäinen luku (Lähiöiden historiaa). Siinä kirjoittaja tiivistää noin neljäänkymmeneen sivuun suomalaisten lähiöiden historian niin kulttuurisena entiteettinä, rakennettuna elinympäristönä kuin tutkimuskohteena. Itse käsitteen Roivainen määrittelee yleisluontoisesti:

> Lähiöllä tarkoitetaan Suomessa kaupunkien reuna-alueille rakennettuja kerrostalovaltaisia asuinalueita, joiden suunnittelussa, toteutuksessa ja markkinoinnissa on hyödynnetty lähiöperiaatetta. Tämän väljän määritelmän piiriin lukeutuu suuri joukko erilaisia asuinalueita, sillä eri-ikäiset ja eri kokoiset lähiöt poikkeavat toisistaan, paikallisista ja alueellisista erovaisuuksista puhumattakaan. (s. 10)

Lähiöperiaate kiinnittyy ajatukseen aluerakentamisesta – eli siihen, että lähiöt ovat syntyneet systemaattisesti, laajoihin suunnitelmiin perustuen ja useimmiten suurten rakennusyhtiöiden kanssa yhteistyössä. Käsitettä on perattu syvällisesti muutama vuosi sitten ilmestyneessä Laura Bergerin ja kumppanien artikkelissa ”Mikä lähiö? Lähiön käsite 1920-luvulta 2020-luvulle” (2023), johon myös Roivainen viittaa.

Roivaisen kirjan historiakatsauksessa tulee hyvin esiin suomalaisten lähiöiden suuri kaari: miten sotien jälkeen Otto-Iivari Meurmanin asemakaavaoppi – ja siihen perustuva Espoon Tapiola – oli hetkellisesti tulevaisuuden ideaaliasumisen perusta, ja miten suuren muuton paine sekä teollinen rakentaminen 1960-luvun puolivälistä lähtien muuttivat tapaa asennoitua lähiöihin. Arkkitehtuurisesti kunnianhimoisten puutarhakaupunkien tilalle tulivat kauaksi kantakaupungeista rakennetut, huomattavan suuria palkansaajamassoja asuttavat metsälähiöt. Roivainen nostaa tästä hyvin tunnetusta kehityksestä esiin mielenkiintoisia nyansseja. Esimerkiksi Tapiolan rinnalla ei useinkaan mainita muita 1950-luvun ”unelmalähiöitä”, kuten Maunulaa, Herttoniemeä tai Pohjois-Haagaa. Roivainen toteaa myös:

> Lauttasaaren, Munkkiniemen, Herttoniemen, Tapaninkylän, Tuomarinkylän, Puotinkylän ja Viikin kartanoiden entisille maille rakennetut uudet asumalähiöt edustivat julkisuudessa ja lähiöaatteessa pikemminkin historiallisten kartanomiljöiden perillisiä ja asutushistorian jatkajia kuin sen uhkia. (s. 12)

Kuva 2. *Tapiolan keskusta, liikenneympyrä ja Leimuniitty 1960-luvun lopulla. KAMU Espoon kaupunginmuseo, valokuvaaja Atte Matilainen. CC BY-ND 4.0.*

Yleisestä käsityksestä poiketen Roivainen korostaa lähiöissä olleen siis jatkuvuutta suhteessa entiseen. Lisäksi lähiöt olivat aluksi ennen kaikkea laajenevan keskiluokan tyyssijoja. Vasta 1960-luvulla lähiöissä alkoi korostua vuokratalovaltainen rakentaminen ja työväenluokkaisuus. Kuitenkin myös tällöin rakentamisessa saattoi olla kunnianhimoa ja visiota. Tästä Roivaisen malliesimerkki on 1970-luvulla syntynyt Tampereen Hervanta. Lopulta Suomen suurimmaksi lähiöksi rakentunut Hervanta osoittautui Roivaisen mukaan edistykselliseksi hyvinvointivaltion projektiksi tai koelaboratorioksi. Julkiset ja kaupalliset palvelut sekä monipuolinen asuntotuotanto yhdistettynä Reima ja Raili Pietilän arkkitehtuuriin loi jotain uutta ja innostavaa. Tosin vuosikymmenten saatossa myös Hervanta on saanut oman osansa lähiökritiikistä.[4]

Hervannan jälkeen Tampereelle – tai muuallekaan Suomea – ei ole juurikaan valmistunut aluerakentamisen periaatteisiin nojaavia ”mallilähiöitä”.[5] Tampereella seuraava suuri lähiöprojekti käynnistyi vasta 2000-luvulla Hervannan naapuriin Vuorekseen. Vuoden 2012 asuntomessualueena toi-

Kuva 3. *Raili ja Reima Pietilän suunnittelema Hervannan liikekeskus vuonna 1999. Museovirasto, Lentokuva Vallas Oy:n kokoelma, Hannu Vallaksen ilmakuvia. CC BY 4.0.*

minutta Vuoresta olisi mielenkiintoista verrata aiempiin lähiöprojekteihin.[6] Minkälaisia ideaalilähiöt ovat eri aikoina olleet? Tulevaisuudessa erityinen tapaus tulee olemaan Espoon Hista, joka on pääkaupunkiseudun suurin, joskin tällä hetkellä vielä suunnitteluvaiheessa oleva ”metsälähiöhanke”.[7]

Roivainen nostaa kirjassaan esiin lähiöideologian perustan, mutta suuntaa katseensa nopeasti myös lähiöihin kohdistuvaan ongelmapuheeseen. Alaotsikko ”Julkisuus rakentaa ongelmalähiön” kuvaa teemaa erinomaisesti. Roivainen mainitsee yhdeksi kulttuuriseksi vedenjakajaksi Jaakko Pakkasvirran ohjaaman ja käsikirjoittaman elokuvan *Vihreä leski* (1969). Elokuva aiheutti paljon julkista keskustelua naisten passiivisesta elämästä lähiöissä, ja sen merkitys onkin noteerattu myös aiemmissa lähiötutkimuksissa.[8] Mielikuvissa harmaa arkkitehtuuri ruokki harmaata elämää. Yleisellä tasolla Roivainen kuitenkin toteaa:

> Kärjistäen voisi sanoa lähiön olleen ongelmaton niin kauan kuin kantakaupunkilaiset muuttivat asumalähiöihin. Siitä tuli ongelma vasta, kun maalaiset muuttivat lähiöihin, tai niin ainakin tuolloin uskottiin. (s. 28)

Yhdistämällä lähiöt maaseudun tyhjenemiseen saatiin aikaan vaikuttava kertomus juuriltaan revittyjen ihmisten tragediasta, jota pyrittiin paikkaamaan muun muassa ”naapuruuden ihanteella” – eli tavoitteella muodostaa (kenties keinotekoisesti) lähiöihin tiiviitä sosiaalisia yhteisöjä. Roivainen korostaa, että kuva lähiöistä ”juurettomien maalaisten asuinalueina” ei vastannut todellisuutta. Tämän käsityksen paikkansapitävyyttä alettiin kuitenkin kyseenalaistaa vasta 1990-luvulla. Tällöin mediassa tuotiin esiin, että paljasjalkaisia helsinkiläisiä asui suhteellisesti eniten lähiöissä, kun taas muualta muuttaneet keskittyivät kantakaupungin reuna-alueille.[9]

1970-luvulla mediaympäristö loi kuvaa lähiöistä sosiaalisten ongelmien pesäkkeinä. *Koti lähiössä* -teoksessa esimerkkinä ongelmapuheesta mainitaan vuoden 1979 lehtikeskustelu Vantaan Koivukylästä. Roivaisen mukaan keskustelun käynnisti toimittaja Mattiesko Hytösen *Helsingin Sanomissa* julkaistu artikkeli ”Koivukylä on onnettomien lähiö”. Artikkeli poiki useita vastineita, joissa niin tutkijat kuin lähiön asukkaatkin puolustivat Koivukylää.[10] Mielenkiintoista on, että lähiöihin kiinnittyvä ongelmapuhe ei ole juurikaan muuttunut vuosikymmenten saatossa. Esimerkiksi Vantaan Kivistön uuden lähiön mediakuvasto resonoi Koivukylän seitsemänkymmentälukulaisen ongelmalähiötematiikan kanssa.[11]

Lähiöt tutkimuksen kohteena

Irene Roivainen jaottelee lähiötutkimusta erilaisten aaltojen avulla. 1980-luvulla lähiöitä tutkittiin etnografisella otteella elämäntapatutkimuksen kontekstissa. 1980–1990-lukujen vaihteessa puolestaan keskityttiin lähiörakentamisen käytäntöihin, kaupunkisuunnitteluun sekä segregaatioon. Vuosituhannen vaihteen kolmannen aallon keskiössä olivat mediakuvasto sekä yhä vahvemmin huono-osaisuus ja lama-ajan jättämät jäljet. Nykyään tutkimuskohteena on usein lähiöiden moninaisuuden ja erityisesti monikulttuurisuuden tunnistaminen.

Lähiöiden demystifiointi oli lähiötutkimuksen ensimmäisen aallon keskiössä. Matti Kortteisen kirjassa *Lähiö – tutkimus elämäntapojen muutokses-*

ta (1982) ääneen päästettiin lähiöasukkaat. Kortteisen tutkimus – muiden aikansa elämäntapatutkimusten kanssa[12] – normalisoi kuvaa lähiöasumisesta. Roivainen nostaa kuitenkin esiin tärkeän lisänyanssin. Kortteisen tapa antaa ”ääni” keskiverroille lähiöasukkaille on korostuneen maskuliininen, naiset ja lapset jäivät vähemmälle huomiolle. Vasta 2000-luvulla lähiöitä on alettu tarkastella myös lasten näkökulmasta virikkeellisinä asuinalueina. Roivainen itse on monipuolistanut lähiökuvausta muun muassa tutkimalla lähiöasukkaiden luontosuhdetta.[13]

Roivainen käy läpi lähiötutkimuksen seuraavatkin aallot, joita on viime vuosina käsitelty myös muualla. Erityisesti Sampo Ruoppilan ja Pirjo Turtiaisen artikkeli ”Lähiö suomalaisessa lähiötutkimuksessa” (2023) käsittelee aihetta ansiokkaasti. Artikkeli on julkaistu *Yhdyskuntasuunnittelu*-lehden numerossa, jonka teema on ”Kenen lähiö?”[14] ja sitä voi pitää Roivaisen tietokirjan sisarkokonaisuutena.

Roivaisen oma väitöskirja on kolmannen aallon keskeinen teos. *Helsingin Sanomien* lähiökirjoittelua tutkimalla Roivainen tunnisti vanhan asumalähiökirjoittelun (1955–1967) ja uudemman lähiökirjoittelun (1968–1993) välille jännitteen. Aiemmassa sanomalehtikirjoittelussa korostui ideaali tapa elää, kun taas myöhemmin korostuivat lähiöiden ongelmat. Tuoreesta lähiötutkimuksesta Roivainen mainitsee erikseen Lotta Junnilaisen väitöskirjan *Lähiökylä – tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta* (2019), Eeva Luhtakallion ja toimittaja Maria Mustrannan kirjan *Demokratia Suomalaisessa lähiössä* (2017) sekä Mari Vaattovaaran johtaman monitieteisen Re:Urbia-hankeen (2020–2022)[15]. Näissä keskiössä ovat erityisesti lähiöasukkaiden osallisuus ja segregaation ehkäisy.

Nykyinen lähiö

Koti lähiössä -teoksen toinen osio keskittyy nykylähiöön. Luku alkaa toteamuksella siitä, miten lähiöt ovat muuttuneet vuosikymmenten saatossa. Nykyään lähiöissä on merkittävä päiväväestö, joka koostuu muun muassa ikäihmisistä, työttömistä, työkyvyttömistä ja pieniä lapsia hoitavista vanhemmista. ”Vihreä leski” -tematiikka on jo pitkään ollut vain sivujuonne. Samalla lähiöihin on muodostunut suuria maahanmuuttajayhteisöjä.

Roivainen käy läpi nykylähiöihin liittyviä ilmiöitä, joita ovat muun muassa huoli palveluiden saatavuudesta, lähiluonnon merkitys, segregaation uhka,

poliittisen passiivisuuden ja kapinoinnin välinen dialektiikka sekä lähiöihin harvemmin liitetty yhteisöllisyys. Tulkinnoissaan Roivainen tukeutuu tuoreeseen tutkimukseen, mutta ennen kaikkea noin kahteenkymmeneen tekemäänsä haastatteluun.

Roivainen on halunnut välittää eri kertojien näkemyksiä lähiöistä ”sellaisenaan”. Toisin sanoen *Koti lähiössä* ei haasta informanttien – muun muassa poliitikkojen, tutkijoiden, lähiöasukkaiden tai vuokrataloyhtiöiden johtoportaan – näkemyksiä. Tämä antaa kirjalle tietynlaisen emansipatorisen ilmeen. Kirja on haastateltaville turvallinen foorumi tuoda esiin omat mielipiteet ja kokemukset teemasta.

Lähiöasukkaiden ja -aktiivien haastattelut ja Roivaisen omakohtaiset lähiökokemukset alleviivaavat ajatusta siitä, että katse tulisi suunnata niihin, joille lähiö merkitsee kaikkein eniten – eli kirjan nimen mukaisesti niihin, joille lähiö on koti. Haastatteluista tulee esiin, miten lähiöelämä on sidoksissa yksilöiden elämänvaiheisiin. Helsingin Kontulan eläväisen ostoskeskuksen läheisyys saattaa sopia hyvin 20–30-vuotiaan nuoren elinympäristöksi, kun taas rauhallisemmat alueet lähimetsineen houkuttelevat lapsiperheitä. Lasten kasvaessa asumistarpeet muuttuvat jälleen ja tällöin esimerkiksi palveluiden läheisyys saattaa nousta yhä tärkeämpään rooliin. Monille nämä muutokset tapahtuvat lähiöiden sisällä tai lähiöiden välillä, ja samalla myös kokemus elämästä lähiössä muuttuu – tätä kutsutaan asumispoluksi. Myös Irene Roivaisen oma asumispolku on *Koti lähiössä* -teoksessa mukana.

Lähiöitä rakentamassa ja kehittämässä

Tamperelaisten kunnallisten vuokratalotoimijoiden (Tampereen Vuokra-asunnot Oy, VTS-kodit) nykyisten ja entisten johtajien haastattelut avaavat mielenkiintoisesti vuokratalovaltaisten alueiden haasteita ja mahdollisuuksia rakennusten omistajien ja ylläpitäjän näkökulmasta. Vuokratalotoimijoiden puheenvuorot muistuttavat, että lähiöiden rakentamisessa taloudelliset kehykset määrittelevät lopputulosta – olivat toimijat sitten julkisia tai yksityisiä.

Roivainen pohtii myös yhden puutalojen purkamista koskevan tapausesimerkin avulla niitä erityishaasteita, joita julkisomisteisilla vuokra-asuntotoimijoilla on. Samalla, kun toimijat harjoittavat liiketoimintaa asuntomarkkinoilla, on heillä kansalaisten näkökulmasta vastuu huolehtia kohtuullisista vuokrista ja asukkaiden hyvinvoinnista. Erityisesti Suomen suurin asuttaja

Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka) on viime aikoina saanut negatiivista julkisuutta osakseen.[16] Saattaa olla, että aika ajoin kriitikot eivät ole kyenneet sisäistämään, että Heka on ensisijaisesti osakeyhtiö, eikä yhteishyvään tähtäävä yleishyödyllinen toimija.

Tässä kohtaa on hyvä huomauttaa, että *Koti lähiössä* on alleviivatun Tampere- ja Helsinki-keskeinen teos. Muiden kaupunkien lähiöistä vain Turun Varissuo – ”Suomen monikulttuurisin asuinalue” – saa tilaa kokonaisen alaluvun verran. Pienempien paikkakuntien lähiöt mainitaan, mutta niihin ei keskitytä. Kirja on siis ensisijaisesti kuvaus ruuhka-Suomen dynaamisimmista keskittymistä, pienempien paikkakuntien lähiöt ovat aivan oma teemansa – ja kenties oman tietokirjansa aihe. Esimerkiksi itse olin vastikään seminaarissa, jossa puheenvuoroja piti niin Hekan kuin Savonlinnan Vuokratalot Oy:n toimijat. On selvää, että vaikka molemmat saattavat puhua lähiöistä, elävät toimijat aivan eri maailmoissa.

Roivainen on haastatellut myös kahta suomalaiseen asumiseen vahvasti vaikuttanutta poliitikkoa: asuntoministerinä[17] toiminutta kansanedustaja Pia Viitasta (sdp) sekä Helsingin entistä kaupunkisuunnittelusta vastaavaa pormestaria Anni Sinnemäkeä (vihr.). Hervantalainen Viitanen on tunnettu lähiöpoliitikkona ja segregaatiota ehkäisemään luodun lähiöohjelman[18] puolustajana. Kirjassa Viitanen kritisoi voimakkaasti vuonna 2023 valtaan noussutta Petteri Orpon (kok.) hallitusta, jonka aikana muun muassa edellä mainittu lähiöohjelma ei enää ole saanut rahoitusta. Anni Sinnemäki taas käy läpi kahdeksan vuotta kestänyttä apulaispormestarikauttaan, joka päättyi 2025. Hän itse nostaa tärkeimmäksi onnistumiseksi raideliikenneverkostokaupungin rakenteen luomisen.

Irene Roivainen (vihr.) toimi pitkään Tampereen paikallispolitiikassa ja haastateltavien valinnassa sekä kysymysten asettelussa paistaa läpi Roivaisen syvällinen tuntemus kaupunkipolitiikasta ja aluerakentamisesta. Samalla poliitikkojen haastattelut kaipaisivat rinnalleen vastapuolen. Esimerkiksi Roivaisen kirjassa kyseenalaistetaan Orpon hallituksen päätöksiä, mutta kirjan vähintäänkin puolitieteellinen tulokulma olisi vaatinut myös kritisoitujen päätösten logiikan tai tavoitteiden avaamista.

Uusien lähiörepresentaatioiden rakentuminen

Anni Sinnemäen mukaan lähiön käsite saattaa jäädä tulevaisuuden poliittisessa päätöksenteossa lopullisesti paitsioon. Kaupunkirakenteen tiivistyessä saattaa olla, että ”lähiö” katoaa aluerakentamisen käsitteistöstä sekä lopulta myös julkisesta keskustelusta. Roivainenkin ennustaa, että 2050-luvulla vanhoista lähiöistä ei enää puhuta lähiöinä. Asia ei kuitenkaan ole mielestäni näin yksiselitteinen – lähiö kun on myös osa ihmisten itseymmärrystä ja kulttuurinen entiteetti.

Teostaan varten Roivainen on käynyt läpi Kansalliskirjaston digitaalisia sanomalehtiaineistoja. Hänen silmiinsä osui tuoreita tekstejä, joissa esiteltiin varoittavina esimerkkeinä muiden maiden ”ongelmalähiöitä”. Vaikka *Koti lähiössä* viittaa myös nyky-Suomen mediakuvastoon ja muuhun kulttuuriseen kuvastoon, olisivat ne voineet olla mukana vielä vahvemmin – sillä jos lähiö onkin kadonnut kaupunkipolitiikan keskiöstä, on se kuitenkin olennainen osa suomalaista urbaania (nuoriso)kulttuuria.

Koti lähiössä -kirjassa ei juurikaan keskitytä nykylähiöiden tärkeään merkitykseen populaarikulttuurissa. Roivainen mainitsee lyhyesti rap-musiikin yhteyden jengirikollisuuteen Ruotsissa, mutta muuten teemaan ei tartuta. Väittäisin kuitenkin, että afroamerikkalaisista urbaaneista yhteisöistä kumpuava hip hop -kulttuuri on viimeisten vuosikymmenten aikana vaikuttanut uusien sukupolvien ymmärrykseen lähiöistä enemmän kuin mikään muu kokemuksia ja tunteita välittävä kulttuurinen tuote.[19]

Suomessa tämän prosessin voi katsoa alkaneen tänä vuonna 25 vuotta täyttävästä kappaleesta ”Roihuvuori” (2001), joka löytyy Asan/Avaimen albumilta *Punainen tiili*. Tästä eteenpäin ympäri Suomen lähiöt ovat saaneet omia sanansaattajiaan ja suosittuja nimikkokappaleita on tehty muun muassa Oulun Kivirannasta, Kuopion Rypysuosta, Jyväskylän Keltinmäestä, Tampereen Hervannasta sekä Pispalasta, Porvoon Velkalasta, Lappeenrannan Voisalmesta ja Espoon Olarista – mutta ennen kaikkea itäisen Helsingin lähiöistä.[20] Samalla syöttämällä hakusanan ”lähiö” videopalvelu YouTubeen saa vastaansa tuhansia ja jopa kymmeniä- tai satojatuhansia kertoja katsottuja videoita lähiöelämästä. Myös elokuvissa, kaunokirjallisuudessa ja televisiosarjoissa lähiöestetiikka on suosittua. Unohtaa ei sovi myöskään edesmenneen Perttu Häkkisen ”Itä-Helsinki trilogiaa”[21], joka ensiesitettiin Yle Puhe -kanavalla joulukuussa 2016 tai toista laadukasta Ylen radio-ohjelmaa ”Turun lähiöt”[22] vuodelta 2022.

2010- ja 2020-luvun populaaria lähiökuvastoa on tutkittu jonkin verran.[23] Tuoreimpana tutkimuksena folkloristiikan oppialalta valmistui Annukka Saariston väitöskirja *Tulkintoja Espoosta – rap-artistit paikan ja paikallisuuden tuottajina* (2026), jossa lähiön representaatiot ovat yksi tutkimuskohteista. Itse tulkitsen, että lähiöistä tuotettu kertomakuvasto rinnastuu suomalaiseen klassikkoon: työväenkirjallisuuteen ja vanhojen kantakaupunkien työläiskorttelien kapinaan.[24] Tällöin lähiöt edustavat tiettyä työväenluokkaista vastakulttuuria, jota on syytä tulkita syvällisemmin kuin vain rappioromantiikan tai väkivaltafantasioiden kontekstissa (”ongelmalähiöt”). Lähiö on koti, mutta myös yhteiskunnallinen tai kulttuurinen kamppailukäsite – ja väittäisin, että tällaisena se ei ole katoamassa.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan Irene Roivaisen *Koti lähiössä* on laaja tietopaketti suomalaisesta asumisesta, aluerakentamisesta, kokemushistoriasta ja arkisesta elämästä nyky-Suomessa. Suhteellisen tiivis (180 sivua) tietokirja ei luonnollisestikaan ole kaikenkattava esitys aiheesta, ja se antaa – kuten tekstini kenties osoittaa – suuntaviivoja myös uusille tutkimussuunnille.

Koti lähiössä -teosta voi pitää suomalaisen lähiötutkimuksen merkittävän pioneerin testamenttina, vaikka toisaalta on mahdollista, että Roivainen eläkepäivillään innostuu vielä uudesta empiirisestä lähiötutkimuksesta. Yhtä kaikki, teos välittää vahvan viestin. Lähiöitä ja niissä asuvaa suomalaisten enemmistöä tulee kuunnella ja tehdä näkyväksi enemmän kuin on viime vuosikymmeninä tehty. Roivainen päättääkin teoksen kauniisti:

> Kannustan itse kutakin lähtemään ”tutkimusmatkalle” lähiöön – olimmepa tutkijoita, toimittajia, virkamiehiä, kaupunkisuunnittelijoita, asukasaktiiveja, maahanmuuttajia tai vaikka lähiössä kymmeniä vuosia asuneita, kuten itse olen. Kun ryhdymme juttelemaan vanhuksen tai maahanmuuttajan kanssa bussissa, kysymme ostarin edessä nuorilta, mitä heille kuuluu, jututamme perheenäitiä tai -isää leikkipuistossa, lapsia koulun pihalla, tai kun osallistumme asukasyhdistyksen talkoisiin ja istutamme naapureiden kanssa kerrostalon pihalle omenatarhan, lähiö saa monia erilaisia kasvoja ja kertoo meille aivan uusia tarinoita. (s. 165)

Loppukaneetiksi todettakoon, että *Koti lähiössä* on julkaistu avoimena sähköisenä kirjana SoPhin julkaisusarjassa, joka on perustettu vuonna 1995 ja toimii Jyväskylän yliopiston alaisuudessa. Mielenkiintoisesti sarjassa taannoin julkaistiin myös toinen eläköityneen oman alansa pioneerin kirja: nimittäin Raija Julkusen *Muuttuvat hyvinvointivaltiot – eurooppalaiset hyvinvointivaltiot reformoitavina* (2017).

Miksi nostan Julkusen tutkimuksen tässä esiin? Siksi, että kun Roivainen luo kokonaiskatsauksen oman (varhaisemman) tutkimusuransa kulmakiveen lähiöön, kokoaa Julkunen samalla tavalla oman kiinnekohtansa – hyvinvointivaltion – yhteen nippuun. Tämäntapaisia kokonaistulkintoja tärkeistä yhteiskunnallisista ilmiöistä lukisi mielellään meritoituneilta tutkijoilta enemmänkin.

Jussi Lahtinen *on Tampereen yliopiston postdoc-tutkija. Tutkimuksessaan hän analysoi suomalaista työläiskirjallisuutta yhteiskunnallisten kokemusten välittäjänä, kuvaajana ja rakentajana jälleenrakennuskaudelta nykyaikaan. Lahtinen on Tampereen kaupungin ympäristö- ja rakennusjaoston puheenjohtaja sekä Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n hallituksen jäsen.*

Irene Roivaisen teoksen *Koti lähiössä* voi ladata ilmaisena pdf-versiona täältä: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-1355-8

Viitteet

1 Berger et al. 2023; Ruoppila & Turtiainen 2023; myös Roivainen 1999.
2 Ks. esim. Ruoppila & Turtiainen 2023, 58–59. Myös Antti Wallin nostaa omassa ”Koti lähiössä” teoksen arviossaan esille Roivaisen merkityksen lähiötutkimuksen kentällä, Wallin 2026, 78.
3 Vasara 2026.
4 Hervannan maineen kehityksestä yleisesti, ks. esim. Ekholm 2022.
5 Yksi esimerkki 1980-luvun ”unelmalähiöhankkeesta” oli Kuopion Petonen, jota suunnitteluvaiheessa kutsuttiin Tapiolan mukaisesti ”puistokaupungiksi”, ks. Petosen projektitoimisto 1986. Mielenkiintoisesti sekä Petonen että Hervanta ovat olleet viime vuosina ”vuoden kaupunginosa” -palkinnon ehdokkaina – Hervanta jopa voitti palkinnon vuonna 2026. Hervantaa sivuten myös Petosen maineen kehityksestä on kirjoitettu runsaasti paikallislehdistössä, ks. esim. Rissanen 2022; Vanhala 2019.

6 Vuoreksesta yleisesti, ks. Kannisto 2022; Vehmas 2004. Ks. myös Koivuniemi 2025, 436–439.
7 Histan tämänhetkisestä tilanteesta, ks. Pettersson 2026.
8 Hankonen 1994, 81–87.
9 Erityisesti Astikainen 1995; ks. myös *Koti lähiössä* -teoksen alaviite 17.
10 1970-luvun lehdistön ongelmapuhetta lähiöistä, ks. esim. ”Espoon sosiaalityöntekijät etsivät apua lähiöongelmiin” (*Helsingin Sanomat* 2.12.1978), ”Jakomäestä tuli harkittu slummi” (*Apu* 22.6.1973); ”Ei jengi keskenään tappele. Vanhat kääkät ärsyttävät” (*Intro* 10/1971).
11 Ks. esim. Westrén-Doll 2026.
12 Esim. Ahponen & Järvelä 1983; Roos 1987.
13 Roivainen 2001.
14 Tutustu artikkeleihin täältä: https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu/issue/view/10713 (viitattu 11.8.2026).
15 Lisätietoa Re:Urbia-hankkeesta, ks. Vaattovaara & Joutsiniemi (toim.) 2023.
16 Ks. esim. *Helsingin Uutiset* -lehden (https://www.helsinginuutiset.fi/) uutisointi hakusanalla ”Heka”.
17 Pia Viitanen toimi Jyrki Kataisen hallituksessa asunto- ja viestintäministerinä (5/2013–4/2014) sekä kulttuuri- ja asuntoministerinä (4/2014–5/2015).
18 https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen (viitattu 24.9.2026).
19 Yleisesti suomalaisesta hip hop -kulttuurista, ks. Sykäri et al. (toim.) 2021. Laajemmin ruotsalaisen (ja suomalaisen) rap-musiikin ja jengirikollisuuden yhteyksistä, ks. Åberg & Tyvelä 2024.
20 Ote lähiöteemaisista kappaleista: Stepa ”Kiviranta” (2010), OG Ikonen ”Takas Rypysuolle” (2009), Are ”Keltinmäki” (2009), Sarkastinen & Mc Mane ”Hervanta Love” (2013), SMC, Naispyy & Jinks ”Vastavirta” (2012) [Pispala], Timo Pieni Huijaus "Velkala" (2026), Laineen Kasperi & Raipati ”Lappeenranta” (2020), Raimo ”Tää on aluekeskus” (2015) [Olari], Steen1 ”Itä-Helsinki” (2011), Notkea Rotta ”Mitä iistimpää, sitä siistimpää” (2012) ja Ruudolf ”Herttoniemestä ikuisuuteen” (2004). Lähiöteemaisen hip hopin suosiosta kertoo se, että edellä lueteltuja kappaleita on YouTube-palvelussa kuunneltu yhteensä lähes kolme miljoonaa kertaa. Mielenkiintoisesti suosittuja kappaleita on tehty erityisesti 2000–2010-lukujen vaihteessa. Lähiö suomalaisessa rapmusiikissa, Saaristo 2026, 19–20.
21 https://areena.yle.fi/1-3858834 (viitattu 11.8.2026).
22 https://areena.yle.fi/1-61070264 (viitattu 11.8.2026).
23 Ks. Sykäri et al. (toim.) 2019.
24 Ks. esim. Peltonen 2019. 1970-luvun työväenluokkaisesta lähiökuvastosta, Lahtinen 2025, 135–146.

Kirjallisuus

Ahponen, Pirkkoliisa, ja Marja Järvelä. *Maalta kaupunkiin, pientilalta tehtaaseen. Tehdastyöläisten elämäntavan muutos.* Helsinki: WSOY, 1983.

Astikainen, Riitta. ”Syntyperäisten stadilaisten tyyssija onkin Jakomäki.” *Helsingin Sanomat,* 28.1.1995.

Berger, Laura, Panu Savolainen, Kasimira Kouri, ja Hannes Teräsvuori. ”Mikä lähiö? Lähiön käsite 1920-luvulta 2020-luvulle.” *Yhdyskuntasuunnittelu* 61, nro. 2 (2023): 11–44.

Ekholm, Virpi. ”Tampereen suurin lähiö kärsi huonosta maineesta, mutta nyt se saa lapsiperheiltä suitsutusta: ‘En ole koskaan tuntenut itseäni täällä turvattomaksi‘.” *Aamulehti* 12.2.2022. https://www.aamulehti.fi/koti/art-2000008597959.html

Hankonen, Johanna. *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentamisessa 1960-luvulla*. Espoo: Otatieto, 1994.

Julkunen, Raija. *Muuttuvat hyvinvointivaltiot. Eurooppalaiset hyvinvointivaltiot reformoitavina*. SoPhi, 137. Jyväskylä: Raija Julkunen & Jyväskylän yliopisto, 2017.

Junnilainen, Lotta. *Lähiökylä. Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta.* Tampere: Vastapaino, 2019.

Kannisto, Ida. ”Miljardin euron alue?” *Aamulehti,* 5.6.2022.

Koivuniemi, Jussi. *Maailmantalouden murroksessa. Tampereen historia V, 1990–2025*. Tampere: Tampereen kaupunki, 2025.

Kortteinen, Matti. *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava, 1982.

Lahtinen, Jussi. *Kerrottu luokka. Pitkän 1970-luvun työläiskirjallisuus yhteiskunnallisten valta- ja vastakertomusten kentillä*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 2025.

Luhtakallio, Eeva, ja Maria Mustranta. *Demokratia suomalaisessa lähiössä*. Helsinki: Into Kustannus, 2017.

Peltonen, Milla. ”Pätkärunoilijoita ja lähiöpentuja.” *Kulttuurivihkot* 3–4 (2019): 38–41.

Petosen projektitoimisto. *Rakennetaan maan paras puistokaupunki Kuopioon, tule mukaan!* Kuopio: Petosen projekti, 1986.

Pettersson, Maria 2026. ”Espoo haluaa Forssan kokoisen kaupungin keskelle metsää.” *Helsingin Sanomat* 27.5.2026. https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000011973031.html

Eskelinen, Riitta-Liisa, ja Irene Roivainen. *Lähiööidit. Tutkimus hervantalaisista kotiäideistä.* Pro gradu -tutkielma, sosiaalipolitiikan laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 1987.

Rissanen, Heikki. ”Petosen maine elää kuulopuheissa ja tietämättömyydessä – totuus on jotain ihan muuta.” *Savon Sanomat* 21.6.2022. https://www.savonsanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/4681554

Roivainen, Irene. *Lähiö ja sen asukkaat teollisuuden murroksessa. Tutkimus hervantalaisista teollisuustyöntekijöistä.* Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia, A-sarja 5/1993. Tampere: Tampereen yliopisto, 1993.

Roivainen, Irene. *Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 1999.

Roivainen, Irene. ”Metsäiseen kalliomaastoon 10 000 asukkaan kaupunki. Luonto helsinkiläisten lähiökuvauksissa.” Teoksessa *Näkökulmia Helsingin ympäristöhistoriaan. Helsinki ja sen ympäristö 1800- ja 1900-luvulla*, toimittaneet Simo Laakkonen, Sari Laurila, Pekka Kansanen ja Harry Schulman, 132–144. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus ja Helsingin kaupungin ympäristökeskus, 2001.

Roivainen, Irene. *Koti lähiössä*. SoPhi, 162. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2026.

Roos, J. P. *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 454. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1987.

Ruoppila, Sampo, ja Pirjo Turtiainen. ”Lähiö suomalaisessa lähiötutkimuksessa.” *Yhdyskuntasuunnittelu* 61, nro. 2 (2023): 45–72.

Saaristo, Annukka. *Tulkintoja Espoosta. Rap-artistit paikan ja paikallisuuden tuottajina*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2026.

Sykäri, Venla, Inka Rantakallio, Elina Westinen, ja Dragana Cvetanović (toim.). *Hiphop Suomessa. Puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä.* Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 164. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 2019.

Vaattovaara, Mari, ja Anssi Joutsiniemi (toim.). *Re:Urbia. Lähiöiden segregaatiohaaste ja tulevaisuus*. Aalto university publication series: art + design + architecture. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto, 2023.

Vanhala, Akseli. ”Onko Petonen mainettaan parempi? Savon Sanomat julkaisee uudestaan Kuopion kaupunginosia esittelevän videosarjan.” *Savon Sanomat,* 4.7.2019. https://www.savonsanomat.fi/paikalliset/2815813

Vasara, Päivi 2026. ”Irene Roivainen antaa äänen lähiöiden asukkaille, niiden tutkijoille, päättäjille ja vuokrataloyhtiöiden johtajille.” *Kulttuuritoimitus* 21.5.2026. https://kulttuuritoimitus.fi/artikkelit/artikkelit-henkilot/irene-roivainen-antaa-aanen-lahioiden-asukkaille-niiden-tutkijoille-paattajille-ja-vuokrataloyhtioiden-johtajille/

Vehmas, Sari-Susanne. *Ekokaupunki erämaahan? Vuoreksen asuinalueen suunnitteluprosessi sanomalehtikirjoittelussa*. Pro gradu -tutkielma, alue- ja ympäristöpolitiikan laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 2004.

Wallin, Antti. ”Lähiöiden puolesta!” *Yhdyskuntasuunnittelu* 64, nro. 1 (2026): 78–80.

Westrén-Doll, Joakim. ”Vantaan Kivistö näyttää, mitä asuntobuumi teki yhdelle kaupunginosalle.” *Helsingin Sanomat,* 6.7.2026. https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000012006456.html

Åberg, Erica, ja Hanna Tyvelä. "Finnish and Swedish ‘gangsta rap’ as a window on the dismantlement of the Nordic welfare state." *Crime, Media, Culture* 20, nro. 3 (2024): 288–311.